

Ekonomi, Teknoloji ve Bitcoin

Hasan Bakır

Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Kültür Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Uluslararası Ticaret Bölümü.

h.bakir@iku.edu.tr

Dünya Ekonomisinde 2008 yılında yaşanan küresel kriz merkezi hükümetlere ve finansal kurumlara olan güveni sarsmıştır. Bu güven azalması etkisini ulusal paralar üzerinde de göstermiş ve kripto paralara olan ilgiyi artırmıştır. Ancak bu ilgi beraberinde ulusal paraları kontrol eden merkez bankalarının ekonomi üzerindeki hâkimiyetinin de sorgulanmasına yol açmıştır.

Bitcoin ve türevleri genellikle sanal ve dijital paralarla karıştırılmaktadır. Bitcoin ve türevleri dışındaki dijital ve sanal paralar kendi başlarına bir para birimi olmamakta ve temsil ettikleri ülkenin para birimine dayanmaktadır. Dolayısıyla o ülkenin otoritelerince düzenlenip denetlenemezler. Bitcoin ise kendisi bir para birimi olmakta ve hiçbir merkezi otoriteye bağlı olmamaktadır (Çarkacıoğlu, 2016: 8).

Bitcoin'e yönelik ilgi neticesinde, bu kripto paranın değeri hızla yükselmiş ve Bitcoin'e yönelik endişeler ve tartışmalar başlamıştır. Bir kısım tartışmalar, ulusal paraların ortadan kalkacağı ve Bitcoin'in iyi bir yatırım aracı olacağı etrafında şekillenirken, bir kısım tartışmalarda ise Bitcoin'in bir varlık balonu olduğu ve bu kripto paranın bir para aklama aracı olarak kullanıldığı üzerinde durulmuştur.

Bitcoin'e yönelik yaşanan ilgi artışını dünyada izlenen popüler diziler üzerinden takip etmek mümkündür. Nitekim 'How I Meet Your Mother' dizisinin bir bölümünün Bitcoin'e ayrılması bu noktada oldukça dikkat çekicidir. Ayrıca dizide taşınabilir bellek üzerinden yürüyen komik olaylar da aslında teknoloji-ekonomi ilişkisinin geldiği noktayı gözler önüne sermektedir.

Diğer taraftan 'Breaking Bad' dizisinde para aklama için tarif edilen mekanizmanın Bitcoin ile eşleştirilmesi de herhangi bir otoriteye tabi olmayan para biriminin yaşatacağı olumsuz sonuçları çarpıcı biçimde gözler önüne sermektedir.

Geçmiş dönemde Bitcoin fiyatlarında hızla yükselişin ardından yaşanan hızlı düşüş Bitcoin'e yönelik ilginin kaybolmasına yol açmış ve bunun kaçınılmaz son olduğu yorumlarını ortaya çıkarmıştır. Bu süreç yeniden merkez bankası paralarının güvenilirliğini gündeme getirmiştir. Ancak Bitcoin piyasasında geçtiğimiz aylarda yaşanan gelişmeler bu tartışmaları tekrar kripto paralar lehine çevirmiştir. Her ne kadar mevcut çekinceler de-

Bitcoin, geliştiricileri tarafından kontrol edilen ve çevrimiçi işlemlerde kullanılan, merkezi otorite tarafından düzenlenmeyen bir para birimi olarak tanımlanmaktadır

vam etse de görüldüğü üzere Bitcoin hâlâ gündemdeki yerini korumaktadır. Uguhart'ın (2018: 43), Bitcoin'e yönelik ilginin büyük fiyat ve ticaret hacim değişimleri sonrasında ortaya çıktığı tespiti, bu noktada oldukça önemlidir. O sebeple Bitcoin'e yönelik ilgiye bu yazı ile bir katkı sağlayalım istedik.

Bitcoin Nedir?

Bitcoin, geliştiricileri tarafından kontrol edilen ve çevrimiçi işlemlerde kullanılan, merkezi otorite tarafından düzenlenmeyen bir para birimi olarak tanımlanmaktadır (European Central Bank, 2012: 5). Yine Bitcoin, kriptografik kanıta dayanan ve eşler arasında da herhangi bir aracıya gereksinim duymadan işlem yapılmasına izin veren elektronik bir transfer sistemi olarak da ifade edilmektedir (Nakamoto, 2008: 1; Christopher, 2014: 17-18).

Nakamoto (2008), "Bitcoin: Eşler Arası Elektronik Para Sistemi" (Bitcoin: A Peer-to-Peer Electronic Cash System) adlı çalışmasıyla Bitcoin'i hayatımıza sokmuştur. Bu kripto para biriminin yaratılmasında matematiksel formüller ve bütün işlemlerde güvenin aşılandığı bir eşler arası ağ etkili olmaktadır. Bu eşler arası ödeme

siteminde çevrimiçi olarak yapılan ödemeler herhangi bir aracı gereksizsin bir taraftan diğerine doğrudan gönderilmektedir (Reid ve Harrigan, 2013: 197-198; Zamani ve Babatsikos, 2017: 1; Burks, 2017: 248; Baur vd., 2018: 177).

Neden kullandığımız paradan vazgeçip Bitcoin kullanalım sorusu bu noktada ortaya çıkar. Nitekim yapılan işlemlerde Bitcoin'in tercih edilmesinde rol oynayan

çeşitli faktörler vardır. Bunlar, işlem maliyetlerinin düşüklüğü, eşler arası, küresel ve denetimsiz yapı şeklinde sıralanabilir (Baur vd., 2018: 177).

Sonuç olarak, gerek olumlu gerekse olumsuz tarafları ortada olan kripto paralar ve bunların en önemlisi Bitcoin artık hayatımızın tam ortasındadır. Her yükselişinde ve düşüşünde Bitcoin uzmanları ekranlara çıkmakta ve konuyla ilgili fikirlerini meraklı dinleyicilerle paylaşmaktadır. Diğer taraftan ise, halkın bu ilgisi yanında merkez bankaları da yaşanan bu sürecin gerisinde kalmamak ve para politikalarındaki hâkimiyetlerini kaybetmemek için kendi kripto paralarını üretmeye başlamışlardır.

İyi ve kötü yanlarıyla kripto paralar ve teknolojik arka planları ekonomiyi ve ekonomiyi yönetimlerini yeni sonuçlarla yüz yüze bırakacaktır. Uzun vadede merkez bankaları paralarının mı, yoksa kripto paralarının mı kalıcı olacağını şimdiden kestirmek zordur. Ancak geline nokta, merkez bankaları her ortamda hâlâ hem daha güvenilir hem de ekonomik anlamda daha güçlüdürler. Belki de kötü para iyi parayı kovmuştur. Her ne olursa olsun, para transfer sistemiyle ilgili teknolojik yenilikler hayatımızda kalmaya devam edecek ve yaşanacak gelişmeler bu doğrultuda şekillenecektir.

Kaynakça

- Bakır, Hasan (2018), "Bitcoin: Yeni bir Krize doğru mu?", *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar*, 646: 131-157.
- Baur, Dirk G. KiHoon Hong and Adrian D. Lee (2018), "Bitcoin: Medium of exchange or speculative assets?", *Journal of International Financial Markets, Institutions & Money*, 54: 177-189.
- Burks, Christopher; (2017), "Bitcoin: Breaking Bad or Breaking Barriers?", *North Carolina Journal of Law & Technology*, 18: 244-282.
- Zamani, Efpraxia and Ioannis Babatsikos; (2017), "The Use of Bitcoins in Light of The Financial Crisis: The Case of Greece", *The 11 th Mediterranean Conference on Information Systems (MCIS)*, Genoa, Italy, 2017.